

találathoz viszonyított százalékos arányát) tekintve mind az alacsony mind pedig a magas érték általában problémát jelez. 90% felett valószínű, hogy a túlságosan bonyolult logikai feltételek, illetve a túlságosan specifikus keresőszavak használata miatt sok, egyébként a profil témakörébe eső hivatkozást nem sikerült megtalálni. 25% alatt pedig túl sok fölösleges hivatkozást kap a felhasználó, valószínűleg a gyakori nagy valószínűségű, nem deskriptív keresőszavak alkalmazása miatt. Meg kell jegyezni, azonban, hogy a 0%-os eredmény nem jelent feltétlenül rosszat, csupán esetleg annyit, hogy a keresett témakörben nincs publikáció az adatbázisban.

Előfizetési díj

Az alap előfizetési díj alatt egyetlen maximálisan 25 keresőszóval álló keresőkép egy évig való futtatása értendő, amelynek során futtatásonként átlagosan 50

hivatkozás (évente átlagolva) nyomtatható ki külön térítés nélkül. Minden további 1–10 keresőszó alkalmazásáért vagy minden további 1–50 kinyomtatott hivatkozásért pótdíjat kell fizetni. Ezek ára a következő:

	Előfizetési díj dollárban	
	Alapdíj	Pótdíj
CAC csak páros vagy csak páratlan héten	165	60
CAC mindkét sorozat	250	100
BIORI	130	45
BA	200	75
BIORI · BA	250	100
EI	200	25–75

Four-year summary, educational and commercial utilization of a chemical information center, Part I.–II. The Larc Reports, 7. köt. 1–2. sz. 1974./

(Lázár József)

Chemical Abstracts Service információs szolgálata

Information Tools 1976. 1. Descriptions, Products and Services. Chemical Abstracts Service, 1975. Ohio State University, 24 p.

Information Tools 1976. 2. Specifications, Price and Ordering. Chemical Abstracts Service, 1975. Ohio State University, 40 p.

1876. április 6-án 35 kémikus a New York College gyógyszerészeti előadótermében megalapította az *Amerikai Kémiai Társaságot* (*American Chemical Society*). A tudományos társaságnak ma már több mint 110 000 tagja van. Évente 1800 helyi és nemzetközi rendezvényt szerveznek, s a kémiai kutatásokat évi 3,5 millió dollárral támogatják. A társaság megalakulása kezdetétől megkülönböztetett figyelmet fordított a kémiai szakirodalom publikálására és később feltárására is. A „publications program” keretében még 1907-ben évi 12 000 referátum közlésével megindult a *Chemical Abstracts (CA)* nyomdai előállítású kiadása, s ennek az „irodalom-centrikus” hagyománynak köszönhető az is, hogy a *Chemical Abstracts Service Source Index (CASSI)* megszervezésekor a kémiai irodalomról retrospektív mutató készült 1830-ig visszamenően, természetesen a másolat szolgáltatásának lehetőségével.

A *Chemical Abstracts Service (CAS)* jelenlegi (1975. évi) rendszerét a 176. oldalon lévő ábra mutatja.

A CAS adatbázisában az alábbi dokumentumokat dolgozzák fel:

14 000 féle tudományos és műszaki folyóiratot, 150 országból;

a kémia és vegyipar területét érintő szabadalmi leírásokat 26 országból; ezek közül Ausztria, Dél-Afrika,

Franciaország, Japán, Kanada, NSZK és az Egyesült Államok szabadalmi leírásait teljességgel, a többi 18 ország – köztük Magyarország – szabadalmi leírásait válogatva dolgozzák fel;

konferenciák, kongresszusok anyagait; kutatási jelentéseket; disszertációkat; jelentősebb kémiai könyveket bármely országból.

A CA teljes kiadása az 1976. évi tervek szerint összesen 454 000 dokumentumot fog feldolgozni.

A teljes adatbázis alapján jelenik meg a *Chemical Titles (CT)*, valamint a *Chemical Abstracts Service Source Index (CASSI)*, nyomtatott formában és mágnesszalag adathordozón is.

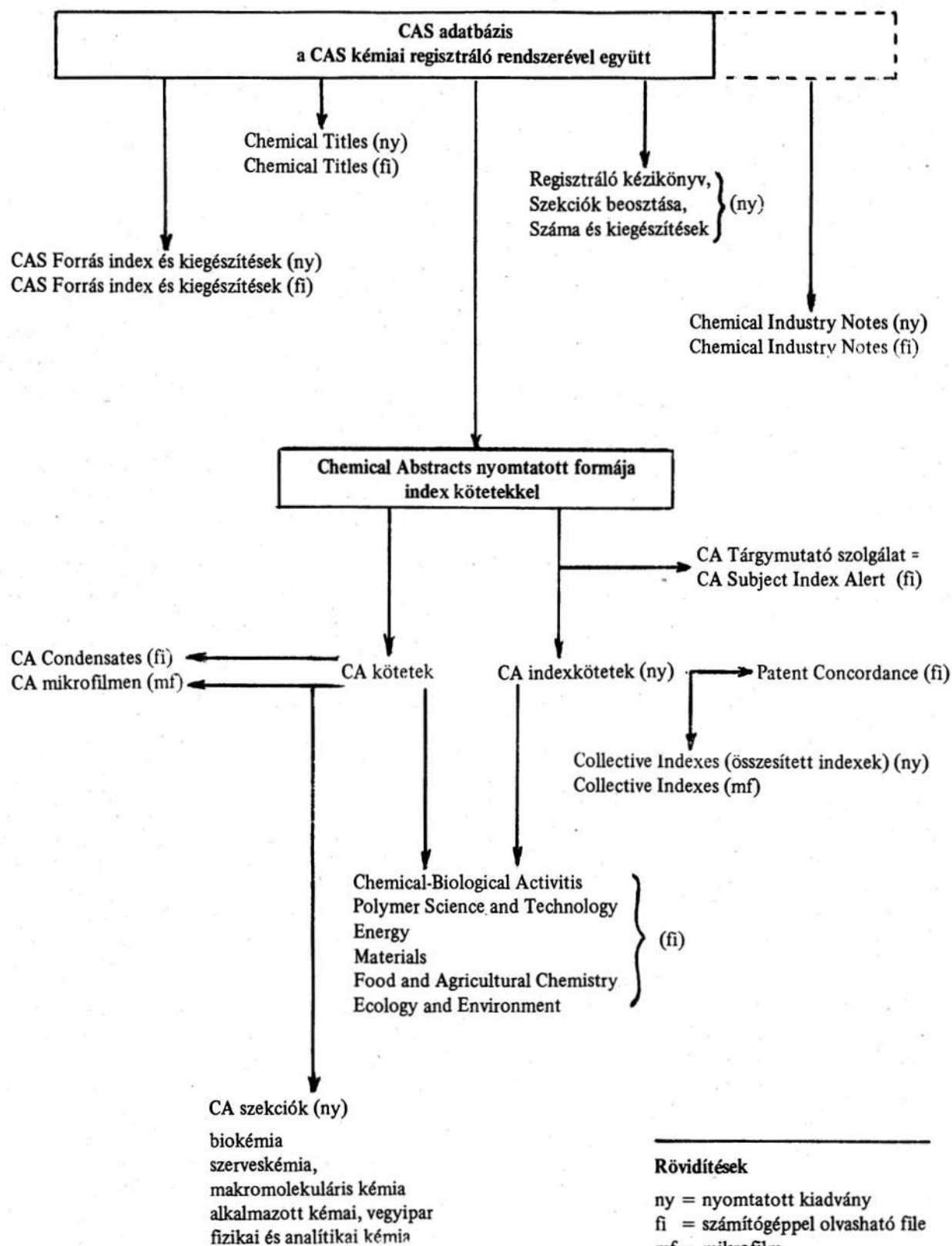
A kémia tárgyköreit, a közel 2 millió adatot – fogalom, molekuláris név és képlet, kémiai szerkezeteket, formákat stb. – tartalmazó gyűjtemény a *Registry Handbook*-ban, illetve annak folyamatos kiegészítéseiben jelenik meg.

A teljes adatbázis átvizsgálásával, de csak válogatott információkkal, hetente jelenik meg a tartalmi referátumokat közlő *Chemical Industry Notes*, vezetők, piackutatók, beruházó szakemberek részére.

Kétségtelen, a legnagyobb jelentőségű szolgáltatás a nyomtatott mágnesszalagos, valamint mikrofilmes formában is megjelenő *Chemical Abstracts*. A feldolgozott dokumentumok mennyiségét az alábbi összeállítás szemlélteti:

1907–1916 között	190 ezer dokumentum
1917–1926 között	220 ezer dokumentum
1927–1936 között	540 ezer dokumentum
1937–1946 között	510 ezer dokumentum
1947–1956 között	660 ezer dokumentum
1957–1961 között	630 ezer dokumentum
1962–1966 között	1 020 ezer dokumentum
1967–1971 között	1 470 ezer dokumentum

**A Chemical Abstracts Service (CAS)
tájékoztató rendszere**

A CA a kémiai szakirodalmat tartalom szerint 80 szakcsoportra osztja.

A CA füzeteihez tárgymutató (keyword index), szerzői mutató (author index), szabadalmi mutatószám, illetve konkordancia szerint (numerical patent index, patent concordance index) csatlakozik.

A CA rendszerét ismertette külön kell szólnunk a CA kémiai szakterületek, illetve problémák szerint szakosított kiadásairól, valamint a CA kumulált index-rendszeréről. Ezek valóban példamutatók és jelzik az információ szolgáltatások fejlesztésének bizonyos irányait is.

A CA szakosított sorozatai – amelyek az 1976-os évben előreláthatóan az alábbi dokumentum-mennyiséget dolgozzák fel – a következők:

biokémia	136 000 referátum/év
szerves kémia	36 000 referátum/év
makromolekuláris szekció	46 400 referátum/év
alkalmazott kémia, vegyipar	75 500 referátum/év
fizikai-analitikai kémia	92 900 referátum/év

A szakosított sorozatok összesen 387 ezer publikációról informálnak, míg a teljes kiadás 454 ezer dokumentumot dolgoz fel. A szakosított sorozatok évi megrendelése – bizonyos feltételek mellett – a *szelktív információ-terjesztés* (SDI) igénybevételének lehetőségét is magába foglalja, de szervezésével a CAS egyébként nem foglalkozik.

A CAS a *Chemical Abstracts* teljes és szakosított kiadásával, valamint az SDI-szolgáltatás szervezésének a lehetőségével a *tudományos és műszaki tájékoztatás mindhárom alapvető típusát szolgáltatja*, nevezetesen

- a teljes áttekintést a kémia területéről;
- a szakterületi tájékozódást;
- a problémára orientált, speciális tájékozódást.

A CA szakosított kiadásai tulajdonképpen azt is lehetővé teszik, hogy más tudományágak (pl. fizika, biológia stb.) adatbázisai csak a vonatkozó szakosított sorozat mágnesszalagjait szerezzék be, s azzal egészítsék ki saját adatbázisukat. Ezzel megoldható a határterületi információ, illetve részben a szóródott irodalom nyomon követése is.

Végül szólni kell még a CAS *összesített mutatórendszeréről*. Természetesnek vehetjük, hogy minden korszerű referáló és index vállalkozás egy, öt vagy tízévi időközökben összesíti a szerzői és tárgymutatóit. A CA azonban a kémiai tájékoztatás speciális szempontjai szerint minden egyes referátumot átvizsgál és a kémiai anyag (substance), képlet (formula) és szerkezetek, kötések (ringsystems) szerint s azokról *kumulált index-köteteket ad ki*. A tartalmi feltárásnak ez a mélysége teszi a CAS különböző kurrens és retrospektív szolgáltatásait mintaszerűvé [1, 2, 3].

JEGYZETEK

- [1] Az OMKDK állományában a *Chemical Abstracts* 1923-tól áll rendelkezésre (raktári jelzet: E 655) a vonatkozó index kötetekkel. A *Chemical Abstracts Service Source Index* (E 5278) 1970-től, a *Chemical Industry Notes* (E 5920) 1971-től található a könyvtárban. A *Chemical Titles* jelzete: E 2889. A *Chemical Abstracts* kötetei 1907-től folyamatosan a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárában (F 1084) találhatóak.
- [2] A kémiai tájékoztatás, közelebről a *Chemical Abstracts*-ban, valamint az indexkötetekben való eligazodás hasznos segédeszköze: DERSI Gyuláné: *Kémiai szakirodalom-kutatás*. 2. átd. kiad. Bp. Tankönyvkiadó, 1974. 176 p. 6 mell. /BMEKK kiadványai: A szakirodalom-kutatás segédkönyvei I./
- [3] A *Chemical Abstracts Service* mágnesszalagos formájának hazai felhasználásáról és eredményeiről: KOVÁTS Zoltán – EGYHÁZY Tiborné – MAÁR Hilda: A számítógépes kémiai szakirodalomfigyelő szolgálat hazai tapasztalatai. = *Kémiai Közlemények*, 37. évf. 1972. p. 111–117. EGYHÁZY Tiborné – KOVÁTS Zoltán: Tájékoztató a számítógépes kémiai szakirodalomfigyelő szolgálatról. Veszprém, 1973. VVE soksz. 23 p. 3 mell.

(Szepesváry Tamás)

* * *

Nemzetközi olajpiaci tájékoztatási rendszer

Az OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development - Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet*) keretében működő *Nemzetközi Energia Ügynökség (International Energy Agency) Nemzetközi Energia Programja (International Energy Program)*, nemzetközi olajpiaci tájékoztatási rendszert létesített. A Program foglalkozik a rendelkezésre álló olajtartalékoknak szükségállapot esetén való elosztásainak kérdésével, az ezzel kapcsolatos korlátozási rendelkezésekkel; az olajtársaságokkal való együttműködéssel; hosszú távú energetikai együttműködéssel; a termelő valamint a fogyasztó országokkal való kapcsolat kiépítésével.

Titkársága széles körű információs rendszert épít ki, mely két részre tagozódik: az egyik a nemzetközi olajpiaci és az olajtársaságok működését kíséri figyelemmel, a másik arra hivatott, hogy a szükségállapotok esetleges bekövetkezésére való felkészülést biztosítsa.

/Information News and Sources, 7. köt. 5. sz. 1975. p. 132./

* * *